

ВІДГУК

на дисертацію Савенко Сергія Миколайовича

«Конкурсно-фестивальні форми в хоровій творчості: традиційні моделі та сучасні тенденції»

на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
(доктора філософії) за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво

Сучасний розвиток музичної культури характеризується активізацією мультимедійного концертно-фестивального руху, метою якого стала презентація творчих досягнень музикантів, акторів, режисерів, драматургів. Участь у конкурсно-фестивальному русі є провідною формою у хоровій творчості диригента і в діяльності хорових колективів.

Організація конкурсно-фестивальних заходів міжнародного і всеукраїнського рівнів сприяє активізації мистецького життя нашої держави, виступає найважливішим чинником утвердження України у світі як країни високорозвиненого мистецтва. Діапазон функцій, що виконує хоровий концертно-фестивальний рух достатньо вагомий: соціальна, творча, комунікативна, пізнавальна, ціннісно-орієнтаційна, освітньо-виховна, дозвіллева, та ін. У реаліях сучасного українського мистецького життя хорові конкурси та фестивалі часто стають панацеєю від культурного занепаду, оскільки їх видовищний і змістовний потенціал між собою узгоджуються.

Сучасний хоровий конкурсно-фестивального рух демонструє накопичення великого досвіду як з боку виконавського мистецтва, так і з боку організаційних засад, тому звернення Савенка Сергія Миколайовича до означеної теми визначає *актуальність дослідження*, адже до теперішнього часу історичне становлення і розвиток форм конкурсу і фестивалю (зокрема, хорового) і конкурсно-фестивального руху, - не висвітлювалися в українському мистецтвознавстві в якості теми для самостійного дослідження. У дисертації представлено комплексне висвітлення сучасного конкурсно-фестивального хорового руху в контексті його культурно-історичної та

художньої проблематики. Вперше здійснене системне багатогранне дослідження унікального феномену музичної культури - хорового конкурсно-фестивального руху.

Концепція дисертації Савенка Сергія Миколайовича базується на усвідомленні хорового конкурсно-фестивального руху як системного явища, що «включає в себе композиторську, виконавську, диригентську діяльність» (с. 4), для чого залучено солідну теоретичну базу та комплекс методів (загальнонаукових та спеціально-музикознавчих). Відправною точкою при написанні дисертації стала особиста практична діяльність автора роботи, який є керівником лауреата багатьох конкурсів, учасника мистецьких проєктів, - камерного хору Ave musica.

Автор дисертації поставив за мету «виявити провідні конкурсно-фестивальні форми та дослідити природу і специфіку явища конкурсно-фестивального руху в сучасній хоровій творчості» (с.15). Шлях досягнення цієї мети обраний згідно загальнонауковим та спеціальним методам: через розкриття змісту понять про конкурсно-фестивальні форми та конкурсно-фестивальний рух; висвітлення його генезису в хоровій творчості (Розділ 1); дослідження особливостей формування традиційних моделей конкурсно-фестивальних форм та їх класифікацію; виявлення тенденцій конкурсно-фестивальних онлайн-форм (Розділ 2); розгляду методичних підходів до формування репертуарної політики хорових колективів - учасників творчих змагань; з'ясування музично-мовленнєвого і виконавського розуміння обов'язкових творів конкурсно-фестивальних заходів; дослідження особливих концепційних функцій диригента в контексті конкурсно-фестивального руху; характеристики організаційних засад у підготовці хорового колективу до участі в конкурсно-фестивальних заходах (Розділ 3).

Заслужують на подальшу розробку вдало намічені у Першому розділі тенденції до трансформаційних змін форм хорового фестивалю та конкурсу в новітній синтез-формі «конкурс-фестиваль» (с. 49); у Другому розділі - аналітичні розвідки, щодо діяльності найпрестижніших

європейських хорових конкурсів, так званої «європейської шістки» (2.1.) та вивчення тенденцій конкурсно-фестивальних онлайн-форм як нового розуміння хорової творчості в інтернет-форматі (2.3.)

Розділ 3 є найбільш цікавим і цінним для сучасних наукових та виконавських студій. Обраний для опрацювання музичний матеріал (у підрозділі 3.2.) охоплює широке коло конкурсних і фестивальних хорових творів, які були оголошені обов'язковими для різних хорових конкурсів та були підготовлені та виконанні камерним хором «Ave musica» під керівництвом автора цієї роботи – п. Савенка Сергія Миколайовича. Це хорові полотна композиторів різних країн (Румунія, Іспанія, Балтія, Македонія, Болгарія) та різних стильових епох: Хоровий концерт № 1 Гавриіла Музическу, «Мадригал» Кристофора Тальтабулла, «Laudate Dominum» Юріуса Кальцаса, «Желка Мома» Драгана Шуплевського, «Хвалить ім'я Господнє» Атанаса Бадєва, «Благослови, душе моя Господа» з «Православних співів Всенощного пильнування» Добрі Хрістова.

Аналіз названих творів спирається на власний виконавський досвід автора дисертації та зосереджує увагу на особливостях формотворення, музичної мови і виконавського мовлення. Серед виконавських труднощів «прем'єрних» хорових творів особливо відмічається відсутність сформованого еталону звучання, а отже наголошується на особливій «виконавській моделі» (В. Сумарокова) диригента в контексті участі в конкурсно-фестивальному русі.

Як на моє відчуття, аналітичні сторінки роботи можна вважати родзинками усього наукового дослідження. Цьому є пояснення, адже Савенко Сергій Миколайович – педагог, хоровий диригент, музикант-практик, керівник лауреата міжнародних і всеукраїнських конкурсів, - камерного хору «Ave musica». А це значить, що представлені в дисертаційній роботі твори, - пропущені крізь призму особистого бачення як художньо-концепційних засад, так і музичного інтонаційно-звукового прочитання.

Варто зауважити, що деякі з проаналізованих творів отримали в дисертації перше комунікативне «хрещення». Адаптуючи системний аналіз дисертанту вдалося поєднати кілька системних ліній: теоретико-музикознавчу, хорознавчу і концертно-виконавську. Логічним в аналізі підкреслити наступні характеристики: зміст художньо-образної сфери твору, жанрові компоненти, індивідуальність інтонаційної аури, фактурна організація, композиція, нотація.

Термінологічний аналіз базових понять дисертації (що відображені у ключових словах – : сучасна хорова творчість, хорове виконавство, конкурсно-фестивальні форми, конкурсно-фестивальний рух, конкурс, фестиваль, конкурс-фестиваль, хорові асоціації та товариства.) вказують на чіткий орієнтир автора щодо поставлених питань та вимірюють обсяг дискусії.

Як наслідок, дисертація містить досить вагомі досягнення, а наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у наступних позиціях: 1) систематизовано конкурсно-фестивальні форми в хоровій творчості та розширено практичні та методологічні засади сучасного хорознавства; 2) представлена класифікація конкурсно-фестивальних форм та розроблено аналітичний підхід у дослідженні явищ конкурсно-фестивального руху; 3) виявлено сформовані традиції в організації та проведенні міжнародних та національних хорових фестивалів та конкурсів; 4) досліджено сучасні тенденції в розвитку національних хорових фестивалів та конкурсів; 5) запропоновано методичні підходи в підготовці до виступу хорового колективу в творчому змаганні; 6) виявлена художньо-стильова, інтонаційно-хорознавча палітра сучасних хорових творів як обов'язкових в аспекті творчих змагань; 7) до наукового обігу введені нотні тексти, аудіо- та відеоматеріали, що раніше не аналізувались в означеному ракурсі; 8) обґрунтовані особливості функцій керівника хорового колективу в контексті участі в конкурсно-фестивальному русі; 9) систематизовано та представлено інформацію про діяльність хорових асоціацій та спільнот в історичному контексті розвитку хорової творчості

другої половини ХХ – перші десятиліття ХХІ століття; висвітлено їх організаційні досягнення та виконавські пріоритети.

Дозволю собі висловити зауваження та задати декілька запитань, які спрямовані переважно на уточнення деяких моментів і мають на меті прояснити певні перспективи для подальшого вивчення обраної проблематики дисертаційної роботи Савенко Сергія Миколайовича

Зауваження:

Не зважаючи на солідний перелік використаної літератури, на жаль, до нього не включені такі важливі праці, як дисертація Ольги Жукової «Фестиваль как художественное пространство взаимодействия искусств» (на прикладі Витебського регіону); Оксани Карпаш «Театральні фестивалі в культурно-мистецькому житті України кінця ХХ – початку ХХІ століття: історія, типологія, тенденції розвитку», де представлено поглиблене вивчення фестивальної специфіки різних мистецьких напрямів.

У дисертації періодично з'являється перелік вітчизняних конкурсів і фестивалів, які, на думку автора, є показовими в галузі хорової культури. Переглянувши їх, я переконатась у вірному, але не повному списку. Порадила би автору дисертації додати до цього достойного переліку конкурси і фестивалі Східного регіону, зокрема: Міжнародний музичний фестиваль «Харківські асамблеї», який вже протягом 30 років втілює ідею єднання людства за допомогою класичної музики, Міжнародний фестиваль сучасної музики «Kharkiv contemporary», Всеукраїнський конкурс-фестиваль музичного мистецтва «Art – Dominanta», - місто Харків; у Сумах: Міжнародний фестиваль «ORGANUM», Міжнародний фестиваль «Bach-fest», Міжнародний фестиваль-конкурс інструментального, вокального, хореографічного, театрального, циркового мистецтва та театрів мод «Первоцвіти», Всеукраїнський конкурс хорових диригентів імені Д.С. Бортнянського.

Запитання:

1. У контексті сучасної української культури хорові конкурси та фестивалі – це новаторські діяння, що постійно оновлюються, модифікуються і трансформують вже сталі його форми. У зв'язку з цим у мене виникло питання: «Чи мають свою специфіку сучасні хорові конкурси та фестивалі? Чим вони вирізняються від конкурсно-фестивального руху другої половини ХХ ст.?»

2. У продовження першого питання зверну увагу на те, що сучасний конкурсно-фестивальний рух, зокрема така його сфера як хорове виконавство, висуває нові вимоги до творчої діяльності хорового колективу, ставить перед диригентом і співаками складні завдання щодо оволодіння новими виконавськими прийомами, взаємодії з різними видами мистецтв і технічними засобами. У зв'язку з цим питання до дисертанта: «Які перспективи в цьому напрямку можете накреслити?»

3. Як слідує з тексту Вашої дисертації (с.), професійні хорові колективи доволі рідко беруть участь у конкурсно-фестивальному русі, але, більш активну позицію займають аматорські, дитячі та учбові хори. Яким чином Ви пояснюєте цей факт? Чи існують конкурси, або окремі номінації для професійних (за статусом) хорів?

4. Останнім часом велику популярність набула так звана «проектна конкурсно-хорова діяльність». Мається на увазі ситуація, коли хор не працює системно, але час від часу збирається для участі в певному конкурсно-фестивальному заході, інтенсивно готується, бере участь, часто виборює перемогу, отримує премію і «розпадається» до наступного конкурсу, зберігаючи лише назву колективу як бренд. Як ви вважаєте, чи можливим є розвиток такої» проектно-конкурсної хорової діяльності» в Україні?

5. Назвіть, будь ласка, хорові твори українських композиторів, які отримали міжнародне визнання на конкурсах і фестивалях.

Загалом, представлене до захисту дисертаційне дослідження відрізняється самостійністю, ґрунтовністю та системністю.

Беззаперечною є його практична цінність, матеріали дослідження можуть активно використовуватися у практичній діяльності керівників хорових колективів при виборі конкурсно-фестивального заходу та при підготовці до участі в творчому змаганні; в процесі професійної підготовки хормейстерів у музичних коледжах та ЗВО.

Спостереження, що узагальнені в аналітичних розділах дисертації, можуть бути у нагоді в навчальних лекційних курсах: «Хорознавство», «Сучасна хорова література», «Теорія та історія хорового виконавства», «Методика роботи з хором», «Музична критика».

Завершуючи відгук, зазначу, що ретельно виконана робота, новаторський підхід до визначення її концепції, розкриття проблематики вповні заслуговують позитивної оцінки. Автореферат і публікації достатньо повно відбивають зміст даної наукової праці.

Таким чином, дисертаційне дослідження Савенко Сергія Миколайовича «Конкурсно-фестивальні форми в хоровій творчості: традиційні моделі та сучасні тенденції» за своєю актуальністю, теоретико-методологічним рівнем, науковою новизною, повністю відповідає вимогам МОН України щодо наукових досліджень кандидатського рівня, а його автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства (доктора філософії) за спеціальністю 17.00.03. – музичне мистецтво.

Доктор мистецтвознавства, доцент,
професор кафедри хорового диригування
Харківського національного університету
мистецтв імені І.П.Котляревського

Батовська О.М.

підпис *Батовської О.М.*
ЗАСВІДЧУЮ
Нач. загального відділу ХНУМ
20__ р. Підпис *[Signature]*